

მომხმარებელთა დაცვის შედარებითი ანალიზი საერთაშორისო კერძო სამართლის შესახებ საქართველოს კანონითა და რომის I რეგულაციის მიხედვით**

I. შესავალი

საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ტრანსსასაზღვრო ტრანზაქციები გახშირდა¹ ასოცირების შეთანხმების (შემდგომში – შეთანხმება) დადების შემდეგ.² შეთანხმება წარმოგვიდგენს მრავალ დებულებას, რომელიც მიზნად ისახავს საქართველოს სამართლებრივ ჩარჩოში არსებული მომხმარებლის დაცვის სტანდარტის გაუმჯობესებას.³ შესაბამისად, მომხმარებელთა ინტერესების დასაცავად, საქართველოს კანონმდებლობაში სამართლებრივი ინსტრუმენტების შექმნისა და გამყარების მნიშვნელობა

* სამართლის მაგისტრი (LL.M.) საერთაშორის კომერციულ სამართალში.

** სტატია თარგმნილია ინგლისურიდან.

¹ ვაჭრობა > პოლიტიკა > ქვეყნები და რეგიონები> საქართველო (ევროპული კომისია, 8 ივლისი, 2016); <ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/georgia/> წვდომის თარიღი 2018 წლის 15 მაისი;

² 2014 წლის 16 ივნისის საბჭოს გადაწყვეტილება 2014/494/EU ასოცირების შესახებ შეთანხმების ხელმოწერის შესახებ ერთი მხრივ, ევროკავშირს და ევროპის ატომური ენერჯის გაერთიანებას და მათ წევრ სახელმწიფოებსა და მეორე მხრივ, საქართველოს შორის [2014] OJ L261;

³ Michael Emerson and Tamara Kovziridze (eds), *Deepening EU-Georgian Relations. What Why and How?* (Roman & Littlefield International Ltd. 2016) 153-154.

იზრდება.⁴ წინამდებარე ნაშრომი აღწერს სახელშეკრულებო ვალდებულებებთან მიმართებით გამოსაყენებელი ნორმის შესახებ ევროპული პარლემანტისა და საბჭოს რეგულაციას (EC) No593/2008 (შემდგომში – რომის I რეგულაცია), კერძოდ კი, მის მე-6 მუხლსა და მასში მოცემულ მომხმარებლის დაცვის სტანდარტს. იგივე კვლევა განხორციელდა საერთაშორისო კერძო სამართლის შესახებ საქართველოს კანონთან (შემდეგში – კანონი) და მის შესაბამის მუხლთან მიმართებით, რომელიც მიზნად ისახავს მომხმარებელთა ინტერესების დაცვას. კვლევის მიზანია საერთაშორისო ტრანზაქციების შემადგენელი ნაწილის, რომის I რეგულაციისა და კანონის თანახმად, მომხმარებლისთვის უზრუნველყოფილი სტანდარტის შესწავლა და შედარება, და შესაბამისად, კანონით დადგენილი მომხმარებელთა დაცვის სტანდარტის გაუმჯობესების საჭიროების გამოვლენა შეთანხმებისა და მის მიერ დაკისრებული ვალდებულებების, კერძოდ კი, 345-ე, 346-ე და 347-ე მუხლების გათვალისწინებით.

საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ასოცირების შეთანხმებას ხელი მოეწერა 2014 წლის 27 ივნისს⁵ და ძალაში შევიდა 2016 წლის 1 ივლისს. ხსენებული შეთანხმების ხელმოწერა და აღსრულება არის ევროკავშირის სამეზობლო პოლიტიკის ინსტრუმენტი აღმოსავლეთ მეზობლებთან, ამ შემთხვევაში – საქართველოსთან, ინტეგრაციისთვის.⁶ ამ შეთანხმების აღსრულებით შედეგად დგება საქართველოს რეგულაციური ეროვნული კანონმდებლობის, *inter alia* მომხმარებლის დაცვის სტანდარტის, შესაბამისობაში მოყვანა შეთანხმებით განსაზღვრულ ევროკავშირის პრინციპებთან და რეგულაციებთან.

⁴ იქვე, 153.

⁵ ვაჭრობა > პოლიტიკა > ქვეყნები და რეგიონები> საქართველო (ევროპული კომისია, 8 ივლისი, 2016); <ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/georgia/> წვდომის თარიღი 31 მაისი 2018;

⁶ Pieter Jan Kuijer, Jan Wouters, Frank Hoffmiester, Geert De Baere and Tomas Ramopoulos, *The Law of EU External Relations: Cases Materials and Commentaries on the EU as an international Legal Actor* (2nd edn, Oxford University Press) 556.

2. მოქმედარეობის დაცვა შეთანხმების თანახმად

შეთანხმების 345-ე მუხლი ადგენს შემდეგს: „მხარეები ითანამშრომლებენ, რათა უზრუნველყონ მოქმედარეობის დაცვის მაღალი დონე და მიაღწიონ თავსებადობას მოქმედარეობის დაცვის თავიანთ სისტემებს შორის.“ 345-ე მუხლი წარმოადგენს ზოგად ვალდებულებას ამგვარი თავსებადობის მისაღწევად მოქმედარეობის დაცვის სტანდარტზე. აღნიშნული მუხლი განაპირობებს საქართველოს სამართლებრივ ჩარჩოში არსებული რელევანტური აქტების გადასინჯვას, ხსენებული თავსებადობის მიღწევის მიზნით.⁷ გარდა ამისა, მოქმედარეობის დაცვის შესახებ კანონმდებლობის დაახლოება დარეგულირებულია 346-ე მუხლით, რომელიც ითვალისწინებს შემდეგს:

„ამ მიზნების მისაღწევად, თანამშრომლობა საჭიროების შემთხვევაში, შესაძლოა, მოიცავდეს:

- ა) მოქმედარეობის დაცვის შესახებ კანონმდებლობის დაახლოებას სავაჭრო ბარიერების თავიდან აცილების პარალელურად;
- ბ) მოქმედარეობის დაცვის სისტემების შესახებ ინფორმაციის გაცვლის ხელშეწყობას, რომელიც მოიცავს მოქმედარეობის დაცვის შესახებ კანონმდებლობასა და მის აღსრულებას, მოქმედარეობის პროდუქტების უზრუნველყოფას, ინფორმაციის გაცვლის სისტემებს, მოქმედარეობის განათლებას/ინფორმირებულობასა და მათი შესაძლებლობების გაძლიერებას, ასევე მოქმედარეობისათვის კომპენსაციის უზრუნველყოფას;
- გ) ადმინისტრაციის თანამდებობის პირებისა და მოქმედარეობის ინტერესების დამცველთა სხვა წარმომადგენლების მომზადებას; და
- დ) მოქმედარეობის დამოუკიდებელი ასოციაციების საქმიანობისა და მოქმედარეობის წარმომადგენლებს შორის კონტაქტების ხელშეწყობას.“

⁷ Michael Emerson and Tamara Kovziridze (eds), *Deepening EU-Georgian Relations. What Why and How?* (Roman & Littlefield International Ltd. 2016) 153.

უფრო მეტიც, 347-ე მუხლი მიუთითებს შეთანხმების XXIX დანართზე, სადაც მოცემულია ევროკავშირის შესაბამისი „აქტებისა და საერთაშორისო ინსტრუმენტების“ ჩამონათვალი. შეთანხმებით აღებული ვალდებულების თანახმად, საქართველოს კანონმდებლობის დაახლოება უნდა მოხდეს აღნიშნულ ჩამონათვალთან. შესაბამისობაში მოყვანის პროცესი უნდა განხორციელდეს ეტაპობრივად, შეთანხმებაში გათვალისწინებული დროის მონაკვეთში.⁸ შეთანხმების ხსენებული მუხლები, ისევე როგორც XXIX დანართი, არ აკეთებს მითითებას რომის I რეგულაციაზე, კერძოდ კი, მის მე-6 მუხლზე. თუმცა, ვინაიდან რომის I რეგულაცია არის ყველაზე მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტი, რომელიც ამკვიდრებს კოლიზურ ნორმებს,⁹ მათ შორის მისი მე-6 მუხლი ეხება სამომხმარებლო ხელშეკრულებებს,¹⁰ კანონის რელევანტური დებულების – 38-ე მუხლის შედარება და გადასინჯვა რომის I რეგულაციის მე-6 მუხლთან მისი გაძლიერების საჭიროების გამოვლენის მიზნით, არის უმნიშვნელოვანესი 345-ე, 346-ე, და 347-ე მუხლებით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესასრულებლად. აღნიშნული ასევე, საჭიროა XXIX დანართში ჩამოთვლილ სამართლებრივ ინსტრუმენტებთან დასაახლოებლად. აქედან გამომდინარე, ამ სტატიის მიზნებისთვის, მნიშვნელოვანია გავიგოთ რომის I რეგულაციის მე-6 მუხლითა და კანონის 38-ე მუხლით გათვალისწინებული დაცვის სტანდარტი, რათა დავინახოთ შეუსაბამობა, ამგვარის არსებობის შემთხვევაში, „... მომხმარებელთა დაცვის თავიანთ სისტემებს შორის.“¹¹

3. რომის I რეგულაცია

3.1. გამოყენების სფერო

რომის I რეგულაცია წარმოგვიდგენს ყველაზე მნიშვნელოვან კოლიზურ ნორმას სამოქალაქო და კომერციულ საკითხებში სახელშეკრულებ-

⁸ იქვე, 153.

⁹ Michael Bogdan, *Concise Introduction to EU Private International Law* (2nd edn, Europa Law Publishing 2012) 117.

¹⁰ იქვე, 130-131.

¹¹ 2014 წლის 16 ივნისის საბჭოს გადაწყვეტილება 2014/494/EU ასოცირების შესახებ შეთანხმების ხელმოწერის შესახებ ერთი მხრივ, ევროკავშირის და ევროპის ატომური ენერჯის გაერთიანებას და მათ წევრ სახელმწიფოებსა და მეორე მხრივ, საქართველოს შორის [2014] OJ L261 მუხლი 345.

ბო ვალდებულებებთან დაკავშირებით.¹² რომის I რეგულაციის 1(1) მუხლის თანახმად, რომის I რეგულაცია გამოიყენება „კანონების კონფლიქტის დროს სამოქალაქო და კომერციულ საკითხებში სახელშეკრულებო ვალდებულებებთან მიმართებით.“ ტერმინს – „სამოქალაქო და კომერციული საკითხები“ რეგულაციაში გააჩნია ავტონომიური მნიშვნელობა. 1(1) მუხლი განსაზღვრავს რომის I რეგულაციის შინაარსობრივი გამოყენების სფეროს. გარდა 1(1) მუხლისა, უნდა შესრულდეს მე-2 და 28-ე მუხლების მოთხოვნები, რათა გამოყენებულ იქნას რომის I რეგულაცია. პირველი არის „უნივერსალური გამოყენება“ და მეორე – „დროში გამოყენება.“¹³ რომის I რეგულაცია ითვალისწინებს „უნივერსალური გამოყენების“ პრინციპს, რომელიც ნებისმიერი ქვეყნის სამართლის გამოყენების ნებას იძლევა, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ შექცევადობა არ არის წარმოდგენილი.¹⁴ რომის I რეგულაციის 28-ე მუხლის თანახმად, „რეგულაცია ვრცელდება 2009 წლის 17 დეკემბრიდან დადებულ ხელშეკრულებებზე.“ თუ გამოყენების სფეროს მოთხოვნები დაკმაყოფილებულია, რომის I რეგულაცია განსაზღვრავს გამოსაყენებელ სამართალს ხელშეკრულებასთან მიმართებით, იმ შემთხვევაში თუ მხარეებს მე-3 მუხლის თანახმად, არ აუჩივიათ გამოსაყენებელი სამართალი. მხარეთა ავტონომია, თავად აირჩიონ ხელშეკრულებასთან მიმართებით გამოსაყენებელი სამართალი, წარმოადგენს რომის I რეგულაციის მთავარ პრინციპს.¹⁵ მიუხედავად იმისა, რომ მხარეებს გააჩნიათ გამოსაყენებელი სამართლის განსაზღვრის ავტონომიურობა, რეგულაციაში შემოიღეს მე-9 მუხლი, რომელიც მიზნად ისახავს, გარანტირებულიად მოხდეს ევროკავშირის სავალდებულო სამართლის გამოყენება.¹⁶

3.2. მოძხმარებელთა დაცვა

მხარეთა ავტონომია, აირჩიონ გამოსაყენებელი სამართალი უფრო მეტად შეზღუდულია „სუსტი მხარის ხელშეკრულებებში.“¹⁷ ამ ტიპის დაც-

¹² Michael Bogdan, *Concise Introduction to EU Private International Law* (2nd edition, Europa Law Publishing 2012) 117.

¹³ იქვე, 118.

¹⁴ Petar Sarcevic, Andrea Bonomi and Paul Volken, *Yearbook of Private International Law*. Vol. X (Swiss Institute of Comparative Law 2008) 165-168.

¹⁵ Christopher Bisping, 'Mandatory Protected: The Consumer in the European Conflict of Laws' 22(4) (2014) (*European Review Law*) 513, 517.

¹⁶ იქვე, 172.

¹⁷ 2008 წლის 17 ივნისის საბჭოს რეგულაცია (EC) 593/2008 სახელშეკრულებო ვალდებულებებზე გამოსაყენებელი სამართლის შესახებ (რომი I) [2008] OJ L177/6, Recital 23.

ვის მიზანია, მომხმარებლებს მიეცეთ შესაძლებლობა, რომ თავიანთ ხელშეკრულებებზე გაავრცელონ მათთვის ნაცნობი სამართლებრივი სისტემა.¹⁸ ნ(2) მუხლი აწესებს შეზღუდვებს ასეთ არჩევანზე, რომელიც განხილული იქნება მოგვიანებით. მიიჩნევა, რომ კომპანიებთან შედარებით, მომხმარებლები იმყოფებიან უფრო სუსტ მდგომარეობაში, შესაბამისად, ისინი სავალდებულოდ დაცულები არიან ევროპული საერთაშორისო კერძო სამართლით.¹⁹

რომის I რეგულაციის ნ (1) მუხლის თანახმად: „[...] ხელშეკრულება, რომელიც დადებულია ფიზიკური პირის მიერ იმ მიზნით, რომელიც შეიძლება ჩაითვალოს, რომ მისი პროფესიული საქმიანობისა და პროფესიის გარეთ იმყოფება (სამომხმარებლო) სხვა პირთან, რომელიც ახორციელებს პროფესიულ საქმიანობას ან პროფესიას (პროფესიული) უნდა დარეგულირდეს იმ ქვეყნის სამართლით, სადაც მომხმარებელს აქვს ჩვეულებრივი საცხოვრებელი ადგილი, იმ პირობით რომ პროფესიონალი:

- ა) ახორციელებს თავის კომერციულ ან პროფესიულ საქმიანობას იმ ქვეყანაში, რომელშიც მომხმარებელს გააჩნია თავისი მუდმივი საცხოვრებელი, ან
- ბ) ნებისმიერი საშუალებით, მიმართავს ასეთ საქმიანობას იმ ქვეყანაში ან რამდენიმე ქვეყანაში მათ შორის, იმ ქვეყანაში.“

„მომხმარებლის“ ცნება მოცემულია რომის I რეგულაციის ნ (1) მუხლის პირველ წინადადებაში, როგორც ეს ზემოთ აღინიშნა. „მომხმარებლის“ კონცეფცია არ მოიცავს იურიდიულ პირებს და ეხება მხოლოდ „ფიზიკურ პირებს“ „იმ მიზნით, რომელიც შეიძლება ჩაითვალოს, რომ მისი პროფესიული საქმიანობისა და პროფესიის გარეთ იმყოფება“.²⁰ ეს უკანასკნელი მიდგომა ასევე, ვრცელდება არამომგებიან ასოციაციებზე, რომელთა საქმიანობის სფეროში არ შედის ბიზნესსაქმიანობა.²¹ უფრო მეტიც, „მო-

¹⁸ Christopher Bisping, 'Mandatory Protected: The Consumer in the European Conflict of Laws' 22(4) (2014) (European Review Law) 513, 514-515.

¹⁹ Zheng Sophia Tang, 'Review Article Private International Law in Consumer Contracts: European Perspective' (2010) 6 (Journal of Private International Law) 225, 226.

²⁰ 2008 წლის 17 ივნისის საბჭოს რეგულაცია (EC), 593/2008 სახელშეკრულებო ვალდებულებებზე გამოსაყენებელი სამართლის შესახებ (რომი I), [2008, OJ L177/6, მუხლი (1).

²¹ Jana Valant, 'Consumer Protection in the EU Policy Review' (2015) European Parliamentary Research Service, 4 <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/565904/EPRS_IDA\(2015\)565904_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/565904/EPRS_IDA(2015)565904_EN.pdf)> accessed 25 May 2018.

ბილური მომხმარებელი“ არ არის დაცული მე-6 მუხლით და იმ შემთხვევაში თუ წარმოდგენილია „მობილური მომხმარებელი,“ გამოსაყენებელი სამართალი განისაზღვრება რომის I რეგულაციის ზოგადი წესებით.²² 6(1) მუხლი ზღუდავს მისი გამოყენების სფეროს (a) და (b) პარაგრაფებში დაწესებული მოთხოვნებით. გარდა ამისა, აუცილებლად მიიჩნევა, რომ „[...] ხელშეკრულება დადებული უნდა იყოს“ პროფესიონალის კომერციული ან პროფესიული საქმიანობის ფარგლებში.²³ რომის I რეგულაციის მე-6 მუხლი მხედველობაში იღებს მომხმარებლის საცხოვრებელ ადგილს, რომელიც მას ჰქონდა ხელშეკრულების დადებისას.²⁴ აღნიშნული მუხლი ასევე განმარტავს „პროფესიონალს,“ რომელმაც საქმიანობა უნდა განახორციელოს თავისი ბიზნესსაქმიანობის მიმდინარეობისას.²⁵

6 (1) მუხლს იშველიებენ, როცა მხარეები არ ირჩევენ გამოსაყენებელ სამართალს რომის I რეგულაციის 6 (2) მუხლის თანახმად.²⁶ თუ სამომხმარებლო ხელშეკრულების მხარეები ხვდებიან ამ განმარტებაში და აკმაყოფილებენ (a) და (b) პარაგრაფებში განსაზღვრულ მოთხოვნებს, ხელშეკრულებასთან მიმართებით გამოსაყენებელი სამართალი იქნება „იმ ქვეყნის სამართალი, სადაც მომხმარებელს გააჩნია ჩვეულებრივი საცხოვრებელი“.²⁷ „ჩვეულებრივი საცხოვრებლის“ კონცეფცია ავტონომიურად „განისაზღვრება მატერიალური და ფაქტიური ელემენტებით.“²⁸ წინააღმდეგ შემთხვევაში, 6 (3) მუხლის თანახმად, ხელშეკრულებასთან მიმართებით გამოსაყენებელი სამართალი განისაზღვრება რომის I რეგულაციის ზოგადი წესების თანახმად.²⁹

²² კომისია (EC) სათემო ინსტრუმენტში სახელშეკრულებო ვალდებულებებში გამოსაყენებელი სამართლისა და მისი მოდერნიზაციის შესახებ, 1980 წლის რომის კონვენციის კონვენციის შესახებ, Green Paper Cm 654, 2003, 28.

²³ 2008 წლის 17 ივნისის საბჭოს რეგულაცია (EC), 593/2008 სახელშეკრულებო ვალდებულებებზე გამოსაყენებელი სამართლის შესახებ (რომი I), 2008, OJ L177/6, Recital 24, 25.

²⁴ Michael Bogdan, *Concise Introduction to EU Private International Law* (2nd edn, Europa Law Publishing 2012) 131.

²⁵ იქვე, 130.

²⁶ Petar Sarcevic, Andrea Bonomi and Paul Volken, *Yearbook of Private International Law* Vol. X (Swiss Institute of Comparative Law 2008) 186.

²⁷ Michael Bogdan, *Concise Introduction to EU Private International Law* (2nd edition, Europa Law Publishing 2012) 131.

²⁸ Garcimartin Alferéz, Francisco J. ‘The Rome I Regulation: Much ado about nothing?’, *European Legal Forum*, 61, 1-74 < <http://www.simons-law.com/library/pdf/e/884.pdf> > accessed 20 May 2018.

²⁹ ხელშეკრულებების სია იხილეთ: 2008 წლის 17 ივნისის საბჭოს რეგულაცია (EC), 593/2008 სახელშეკრულებო ვალდებულებებზე გამოსაყენებელი სამართლის შესახებ (რომი I), 2008, OJ L177/6, მუხლი 6 (4).

6(2) მუხლი სამომხმარებლო ხელშეკრულებასთან მიმართებით გამოსაყენებელი სამართლის არჩევანზე ადგენს შემდეგ პირობებს: „ასეთ-მა არჩევანმა, არ შეიძლება გამოიწვიოს მომხმარებლისათვის იმ დებულებებით მინიჭებული დაცვის ჩამორთმევა, რომლისგან გადახვევაც არ შეიძლება კანონით დადგენილი წესით დადებული ხელშეკრულებით, რომელიც არჩევანის არარსებობის შემთხვევაში, დარეგულირდებოდა 1 პარაგრაფის საფუძველზე.“ ევროპული კომისიის დირექტივების დიდი რაოდენობა უზრუნველყოფს მომხმარებელთა დაცვას ევროკავშირში. თუმცა, აღნიშნული დირექტივები ფარავს სამართლებრივი წესების მხოლოდ გარკვეულ ასპექტებს. ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებს შორის არსებობს მომხმარებელთა დაცვის განსხვავებული წესები. შესაბამისად, ევროკავშირის შიდა დონეზე კი, მომხმარებელთა დაცვა განსხვავდება.³⁰ 6(2) მუხლს შემოაქვს „ყველაზე ხელსაყრელი კანონის პრინციპი,“ რომლის თანახმადაც, მომხმარებელს უნარჩუნდება დაცვა გამოსაყენებელი სამართლის საფუძველზე ავტომატურად, მაშინაც კი, თუ მხარეებმა თავად აირჩიეს გამოსაყენებელი სამართალი.³¹ შედარება ხორციელდება მომხმარებლისათვის მინიჭებული დაცვის სრული თვალსაწიერის ანალიზით კონკრეტულ მოთხოვნაში. ერთობლივი მითითების ან სელექციური შერჩევის შესაძლებლობა არ არის მინიჭებული.³²

6 (4) მუხლი ადგენს გამონაკლისებს, როდესაც მომხმარებელს არ ენიჭება (1) და (2) მუხლით გათვალისწინებული დაცვა.³³

³⁰ კომისია (EC) სათემო ინსტრუმენტში სახელშეკრულებო ვალდებულებებში გამოსაყენებელი სამართლისა და მისი მოდერნიზაციის შესახებ, 1980 წლის რომის კონვენციის კონვენციის შესახებ Green Paper Cm 654, 2003, გვ. 29.

³¹ Garcimartin Alferéz, Franciso J. ‘The Rome I Regulation: Much ado about nothing?’, *European Legal Forum*, 61, 1-74 < <http://www.simons-law.com/library/pdf/e/884.pdf>> accessed 20 May 2018.

³² Maria Campo Comba, ‘Week 5: Comparative Private International Law’ [lecture notes], *Consumer Contracts*, University of Groningen, delivered 24 November 2015, accessed April 2018.

³³ ხელშეკრულებების სია იხილეთ: 2008 წლის 17 ივნისის საბჭოს რეგულაცია (EC), 593/2008 სახელშეკრულებო ვალდებულებებზე გამოსაყენებელი სამართლის შესახებ (რომი I), 2008, OJ L177/6, მუხლი 6(4) (a), (b), (c), (d), (e).

4.2. მომხმარებელთა დაცვა

კანონით აღიარებულია მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მნიშვნელობა. 38-ე მუხლის თანახმად: „სამართლის არჩევა ჩაითვლება ბათილად, თუ იგი უგულებელყოფს იმ იმპერატიულ ნორმებს, რომლებიც მიღებულია მომხმარებელთა და მუშა-მოსამსახურეთა დისკრიმინაციისაგან დასაცავად.³⁹ ეს წესი აგრეთვე გამოიყენება მოძრავი ნივთების მიწოდების, დაფინანსების, შრომის ან მომსახურების ხელშეკრულებების მიმართ, თუ ისინი იმ ქვეყანაში იქნა შეთანხმებული ან დადებული, სადაც მომხმარებლებსა და მუშა-მოსამსახურეებს აქვთ საცხოვრებელი ადგილი და სადაც ასეთი დამცავი ნორმები მოქმედებს.“ 38-ე მუხლის პირველი წინადადება გვიჩვენებს, რომ მხარეებს გააჩნიათ გამოსაყენებელი სამართლის არჩევის ავტონომიურობა, მათ შორის, სამომხმარებლო ხელშეკრულებებთან მიმართებით. თუმცა, რომის I რეგულაციის მსგავსად, ამგვარ არჩევანზე დადგენილია გარკვეული შეზღუდვები.

38-ე მუხლის პირველი წინადადება მიზნად ისახავს, დაიცვას „მომხმარებელი“ ნებისმიერი დისკრიმინაციული მოპყრობისგან. შესაბამისად, არჩეული სამართალი, რომელიც ახდენს მომხმარებლის დისკრიმინაციას, ჩაითვლება ბათილად და ხელშეკრულებაზე გავრცელდება ეროვნული კანონმდებლობა.⁴⁰ 38-ე მუხლის მეორე წინადადება განსაზღვრავს გარკვეული ტიპის ხელშეკრულებებს, რომლებზეც შეიძლება გავრცელდეს ეს წესი. ჩამოთვლილი ხელშეკრულებების იურიდიული ძალის დაკარგვისთვის განსაზღვრული მოთხოვნები დაკავშირებულია მომხმარებლის ჩვეულებრივ საცხოვრებელთან. როგორც ზემოთ აღინიშნა, ეს ხელშეკრულებები გაბათილდება „[...] თუ ისინი იმ ქვეყანაში იქნა შეთანხმებული ან დადებული, სადაც მომხმარებლებსა და მუშა-მოსამსახურეებს აქვთ საცხოვრებელი ადგილი და სადაც ასეთი დამცავი ნორმები მოქმედებს.“

მიუხედავად იმისა, რომ ქართველი კანონმდებელი ცდილობს უზრუნველყოს სავალდებულო დაცვის ნორმები მომხმარებლისთვის, 38-ე მუხ-

³⁹ „მომხმარებლის“ განმარტება: მხარე, რომელიც იყენებს ან რომელზეც გავლენას ახდენს კომპანიის პროდუქტი. ბლექის სამართლის ონლაინ ლექსიკონი, მე-2 გამოცემა;

⁴⁰ ზვიად გაბისონია, ქართული საერთაშორისო კერძო სამართალი, მერიდიანი, 2011, 301-302.

ლი მანც არ არის საკმარისი ამ მიზნის მისაღწევად.⁴¹ აღნიშნული მუხლით მინიჭებული დაცვა მოიცავს მხოლოდ სიტუაციებს, როდესაც ადგილი აქვს მომხმარებლის მიმართ დისკრიმინაციულ მოპყრობას. თუმცა, მომხმარებლის ინტერესები მხოლოდ აღნიშნული მოპყრობით არ შემოიფარგლება. აქედან გამომდინარე, დისკრიმინაციაზე მითითება ავიწროებს 38-ე მუხლის გამოყენების სფეროს და შესაბამისად, მის მიერ უზრუნველყოფილ დაცვასაც.

38-ე მუხლი მიზნად ისახავს დაიცვას მუშა-მოსამსახურეთა და მომხმარებელთა ფუნდამენტური ინტერესები ერთი და იგივე დებულებაში, რაც შედეგად იწვევს დებულების სიმტკიცისა და განჭვრეტადობის ნაკლებობას. სამომხმარებლო და შრომითი ურთიერთობები კომპლექსური და სენსიტიური სამართლებრივი საკითხებია. აქედან გამომდინარე, შესაბამისი დაცვის ღონისძიებები უნდა გაიწეროს და აღსრულდეს ყურადღებით.⁴² უფრო მეტიც, სამომხმარებლო ხელშეკრულების, ისევე როგორც მხარეთა განმარტების არარსებობა ბუნდოვანს ხდის 38-ე მუხლის გამოყენებას.

5. დასკვნა

წინამდებარე ნაშრომში რომის I რეგულაციის მე-6 მუხლის მოკლე მიმოხილვა მიზნად ისახავდა შეესწავლა მის მიერ უზრუნველყოფილი მომხმარებელთა დაცვის სტანდარტი. კანონის 38-ე მუხლის აღწერის მიზანს წარმოადგენდა, გამოველინა რომის I რეგულაციით „სუსტი მხარისათვის“ უზრუნველყოფილი დაცვის სტანდარტთან ნებისმიერი შეუსაბამობა. ეს ანალიზი დახმარების გაწევას იმ საკითხის დასადგენად, საჭიროებს თუ არა კანონის 38-ე მუხლის ამჟამინდელი რედაქცია გადახედვას.

შეთანხმების 345-ე, 346-ე და 347-ე მუხლები აწესებს ვალდებულებას, დაუახლოვოს საქართველოს მომხმარებელთა შესახებ კანონმდებლობა ევროკავშირის რელევანტურ დირექტივებს, რათა მომხმარებლის ინტერესები საკმარისად იქნას დაცული.⁴³ შეთანხმებით დაკისრებული ამ

⁴¹ იქვე, 302.

⁴² იქვე, 303.

⁴³ Michael Emerson and Tamara Kovziridze (eds), *Deepening EU-Georgian Relations. What Why and How?* (Roman & Littlefield International Ltd. 2016) 153-155.

ვალდებულებების შესრულება, რომელზეც იმსჯელა წინამდებარე ნაშრომმა, წარმოადგენს საქართველოს საკანონმდებლო ჩარჩოში ამჟამად არსებული მომხმარებელთა დაცვის სტანდარტის წარმატებით განვითარებისა და ევროკავშირთან საქართველოს დაახლოების წინაპირობას. XXIX დანართში მოცემული სამართლებრივი ინსტრუმენტები იცავს მომხმარებელთა ინტერესებს და აქედან გამომდინარე, ამ ინსტრუმენტებთან კანონმდებლობის შესაბამისობაში მოყვანა მიზნად ისახავს „მომხმარებელთა დაცვის მაღალი სტანდარტის უზრუნველყოფას“.⁴⁴ მიუხედავად იმისა, რომ შეთანხმების 345-347 მუხლები და XXIX დანართი არ შეიცავენ მითითებას რომის I რეგულაციაზე, მომხმარებელთა უფლებების სფეროში სიცოცხლისუნარიანი სამართლებრივი ჩარჩოს ჩამოსაყალიბებლად, „საერთაშორისო კერძო სამართლის შესახებ“ საქართველოს კანონის 38-ე მუხლის გაძლიერება აუცილებელია, მათ შორის იმ მიზეზით, რომ ხსენებული მუხლები იმპლიციტურად მიუთითებენ ამის საჭიროებაზე.

⁴⁴ 2014 წლის 16 ივნისის საბჭოს გადაწყვეტილება 2014/494/EU ასოცირების შესახებ შეთანხმების ხელმოწერის შესახებ ერთი მხრივ, ევროკავშირს და ევროპის ატომური ენერჯის გაერთიანებას და მათ წევრ სახელმწიფოებსა და მეორე მხრივ, საქართველოს შორის, 2014, OJ L261, მუხლი 345.